

KÆRLIGHED I FORSKNING

CHRISTIAN SUHR
KNUD JØNSSON
MATHIAS WULLUM NIELSEN
NAIA MORUETA-HOLME
SIMONA ZETTERBERG-NIELSEN

PROFESSOR VED INSTITUT FOR KULTUR OG SAMFUND, AARHUS UNIVERSITET
LEKTOR VED STATENS NATURHISTORISKE MUSEUM, KØBENHAVNS UNIVERSITET
LEKTOR VED SOCIOLOGISK INSTITUT, KØBENHAVNS UNIVERSITET
ADJUNKT VED GLOBE INSTITUTE, KØBENHAVNS UNIVERSITET
LEKTOR VED INSTITUT FOR KOMMUNIKATION OG KULTUR, AARHUS UNIVERSITET

Kærlighed er eftersigende overalt og i alt, men hvor er den i forskningen? Det satte vi os for at undersøge nærmere. Ikke i et forsøg på at gennemføre en dybdegående analyse, men for at få et fingerpeg om, hvordan forskere oplever kærlighed til og i deres forskning på tværs af universiteter og forskningsfelter i Danmark. Spørgsmålet er interessant, da forskere på den ene side kan føle en form for kærlighed til viden og videnskab, samtidig med at man også har haft en betænkelighed over for de bias i forskningen, som kærlighed og andre følelser kan medføre.

For at undersøge sagen bad vi 24 forskere om at beskrive en konkret oplevelse af *kærlighed relateret til deres forskning*. Vi havde ikke på forhånd givet en definition af kærlighed, men bad i stedet deltagerne om at beskrive oplevelser, som for dem på den ene eller anden måde var forbundet med dette fænomen.

Når man beder en broget skare af forskere fra humaniora, samfundsvidenskab og naturvidenskab om at reflektere over et så bredt tema, er det næppe overraskende, at svarene spænder vidt. Svarene inkluderede blandt andet:

- KÆRLIGHED TIL FØRSTEDYR
- KÆRLIGHED TIL MASKINER
- KÆRLIGHED TIL KOLLEGAER OG STUDERENDE
- KÆRLIGHED TIL DATA, FELT OG FORSKNINGSMATERIAL
- KÆRLIGHED TIL FORSKNINGSRISIKOER OG INDGANGSPUNKTER
- OPLEVELSER AF FORMER FOR KÆRLIGHED, DER IKKE VAR ØNSKELIGE

Selvom forskerne gav udtryk for følelser, der opstod i forskellige situationer, og som var forbundet med forskellige objekter, materialer, instrumenter, indsigter og samarbejder,

er det fælles for oplevelserne, at de relaterer sig til følelser, som forskerne på forskellig vis forbandt med kærlighed. På baggrund af øvelsen kan vi konkludere, at forskere ofte oplever og udsættes for store følelsesladede momenter i løbet af deres forskningstid. Selvom udgangspunktet i denne øvelse var kærlighed, gav flere forskere udtryk for, at de også gennemlever andre store følelser såsom:

- ANGST FOR HVORVIDT MAN ER I STAND TIL AT LEVE OP TIL DE KRAV, DER STILLES, ELLER ANGST FOR AT FALSIFICERE SIN HYPOTESE ELLER TEORI.
- HÅB OM AT DET VIDENSKABELIGE ARBEJDE, MAN ER EN DEL AF, KAN BIDRAGE TIL LØSNINGER OG VÆSENTLIGE INDGANGSPUNKTER, OG HÅB OM AT ENS EGEN HYPOTESE/TEORI HOLDER.
- SORG, SKAM OG AFMAGT NÅR ET EKSPERIMENT MISLYKKE, NÅR KOLLEGAER MISFORSTÅR ENS FORSKNINGSRISIKOER, NÅR MAN INDSEER, AT DEN IDÉ, MAN HAVDE, ER FORKERT, ELLER NÅR ENS HYPOTESER ELLER TEORIER FALSIFICERES.
- EUFORI OG GLÆDE NÅR MAN PLUDSELIG FORSTÅR EN NY SAMMENHÆNG, NÅR ENS EGEN HYPOTESE/TEORI BESTÅR, ELLER NÅR KOLLEGAER ANERKENDER VÆRDIEN AF ENS ARBEJDE.

KÆRLIGHED TIL DATA, FELT OG FORSKNINGSMATERIALE

For flere af de forskere, som delte deres oplevelser med kærlighed i forskningen, forbinder kærligheden sig særligt til forskningsobjektet eller -feltet. Selve forskerkarrieren er faktisk ofte en afledt effekt af kærlighed til et materiale, et fænomen, et dyr eller en oplevelse, der i nogle tilfælde stammer helt tilbage fra barndommen. Det kan være glæden ved at betragte fugle eller fascinationen ved at dissekere dem på forældrenes køkkenbord, kærligheden til et særligt stykke litteratur eller den første oplevelse af frihed ved at sejle ud i verden, som har ført til ønsket om at blive biolog, litterat eller forsker i klimaforandringer. Netop en biolog beskrev en overstrømmende følelse af kærlighed, som hun oplevede under et forskningsophold på følgende måde:

”Efter flere dages feltarbejde på et projekt om bladskæremyrer i feltstationen ”La Selva”, midt i regnskoven, skulle vi videre. Den sidste morgen kort før afgang med bussen ville min kollega og jeg tage afsked med regnskoven. Vi lånte et par mountainbikes og styrtede afsted ad stierne i skoven i fuld fart. Adrenalinene pumpede, mens jeg undgik trærodde på vejen og håbede, der ikke pludselig lå en kvælerslange på vejen. Med bankende hjerter nåede vi til en flod, man kun kunne krydse ved hjælp af en metalkurv spændt over nogle wires. Vi kravlede op i kurven og trak os selv midt ud over floden. Solen var kun lige stået op. Jeg var fuldstændig euforisk af glæde og taknemmelighed over den smukke verden, vi lever i. Over de fantastiske væsener og skove, vi deler klode med. Euforien kom ud som et råb til verden – ”godmorgen!” – af vores lungers fulde kraft.”

En forsker fortalte om, hvordan en følelse af kærlighed og taknemmelighed overstrømmede hende under et feltarbejde i regnskoven.

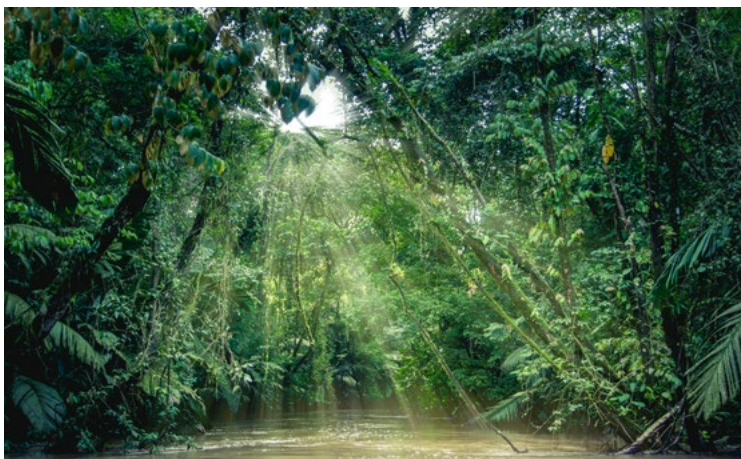

FOTO: SHUTTERSTOCK

I selve forskningsarbejdet kan kærligheden til objektet tage en ny form, som knytter sig til forhåbninger om et bestemt resultat og euforien, når det endelig opnås. Der ligger i den lange venten, der er forbundet med et forskningsresultat, en følelse, som kan sammenlignes med jagten på et kærlighedsobjekt. Og glæden, der følger med det efterstræbte resultat, kan minde om gengældt kærlighed. En litterat beskrev eksempelvis oplevelsen af et særligt fund i en tekst på følgende måde:

”Som den første i næsten et århundrede sad jeg over for en tekst, der skulle blive central i mit studie af, hvordan den danske roman etableres som genre. Teksten var af Johannes Ewald, som blandt andet har skrevet en af vores to nationalsange ”Kong Christian Stod Ved Højen Mast” og er en af de mest kanoniserede danske forfattere i litteraturhistorien. Jeg havde ikke kunnet få adgang til de håndskrevne manuskripter, men sad på det, der dengang hed Statsbiblioteket i Aarhus foran en af bibliotekets store skærme med billeder, hvor man kan læse mikrofilm. Jeg ledte i teksten, som jeg havde foran mig, efter noget, der kunne bekræfte mig i, at den var skrevet senere end en anden tekst af Ewald, som jeg tidligere havde beskæftiget mig med. Da jeg i mikrofilmen fandt et ord, Ewald havde streget over og korrigeret, følte jeg kropslig eufori over, at jeg på ét sekund havde fået bekræftet, hvad jeg mente kunne ændre litteraturhistoriens opfattelse af romanlitteraturen. Det var et sekund, som jeg havde forberedt mig på i et halvt år uden at vide mig sikker på, om det nogensinde ville indfinde sig. Et sekund, som sad i kroppen og i bevidstheden som et samlingspunkt, der gjorde de to til ét. Jeg havde det, som om at det, der før bare havde været en ret så ubetydelig mikrofilm, nu var blevet omdannet til et objekt med enorm værdi – som et dokument, jeg måtte beskytte, selvom det endnu kun var for mig, det havde værdi. Det var en form for følelse af kærlighed, at jeg var den, der måtte give det værdi.”

En lignende oplevelse af kærlighed til et eksperiment beskrives i det følgende uddrag:

”Vi studerer kemiske reaktioner med røntgenstråler. Eksperimenterne foregår på store synkrotron-faciliteter rundt om i verden, og der er en hel masse forberedelse, optimering og generelt arbejde, der går forud for eksperimenterne. Det er en stor investering, og eksperimenterne er i sig selv krævende. Jeg føler en kærlighed til, når det eksperiment så lykkes. Vi studerer, hvordan materialer dannes, og vi kan følge i data, hvordan atomer samler sig. Selvom jeg forstår teorien til

bunds og bruger den i min undervisning, så kan jeg stadig – faktisk hver gang – blive fuldstændig fascineret og måske forelsket i, at det rent faktisk kan lade sig gøre. At data fremkommer, og at der kan trækkes så meget information ud. De bedste øjeblikke er, når man sidder på en synkrotron midt om natten, og et eksperiment endelig virker. Når data kommer ind, og det hele kører – og der er tid til at drikke en kop kaffe, mens eksperimentet kører færdigt. Man kan godt finde sin kæreste på sådan en [synkrotron].”

Ligeledes kan forskere opleve tilknytning til den teknologi, der anvendes, og som muliggør forskningen som for eksempel i nedenstående uddrag med en ny teknologi i Tyskland:

”Det var 6. gang, jeg var på forskningsophold på Max Planck Institutet i det sydlige München. Det var blevet aften, og jeg sad i ”gæstehuset” – en restaurant – og spiste Schweinshaxe og fik en tysk fadøl. Vi havde arbejdet på, om vores metode kunne identificere og måle hundredvis af proteiner fra en enkelt dråbe blod. Det var ikke lykkedes trods års arbejde og talrige tyske fadøl.

Supercomputere på instituttet kørte analyser fra vores forsøg med massespektrometri. Jeg tjekkede løbende resultaterne via fjernadgang fra min bærbart og tænkte, det nok heller ikke var lykkedes denne gang. Da jeg blev modbevist og så, at vores teknologi virkede, følte jeg mig som uovervindelig, en varme gik igennem mig, en forrykt kærlighed til massespektrometri gik igennem mig. Jeg tænkte, at dette kunne ændre verden. Det gør jeg stadig.”

DE SVÆRE KÆRLIGHEDSFØLELSER

I flere af de beskrevne kærlighedsoplevelser indgik både en glæde ved personlig præstation, og en form for omsorg og kærlighed til forskningsmaterialet. Denne form for omsorg og medfølelse ses særligt ved de oplevelser, der angår eksperimenter med forsøgsdyr:

”Oplevelsen kom i forbindelse med dyreforsøg på mere komplicerede sociale dyr. Jeg har det fint med dyreforsøg, men jeg er meget opmærksom på, at det er følende væsener. Jeg tager ikke let på etikken ved det, og jeg bliver harm, når de restriktive retningslinjer for at undgå lidelse ikke bliver fulgt.

Jeg havde før de eksperimenter lavet mange forsøg på mus, og det rørte mig slet ikke, men der skete noget under de hektiske griseforsøg. Hele set-uppet var en stor, god oplevelse, også i forhold til at

FOTO: SHUTTERSTOCK

knytte bånd i forskningsgruppen, da alle, der havde hænder, hjalp til på skæve tidspunkter.

Grisene havde fået mad, og vi tog blodprøver fra hver vores gris i faste intervaller. Der var en stilhed og ro, som stod i kontrast til larmen i forbindelse med fodringen, hvor grise, der endnu ikke havde fået mad, gav den fuld volumen på skrig.

I roen sidder vi med hver vores gris og kæler med dem. Jeg oplevede en kærlighed til mine kolleger, men også grisene, der nærmest var kolleger under eksperimenterne. Det var en følelse af tyngde og sorg over grisenes grundvilkår, som jeg ikke kunne lade være med at projicere over på menneskers vilkår på den måde, at grisene er reducerede til midler til et mål. Jeg havde en følelse af kærlighed til grisene og menneskene omkring mig, i en tung stald-lugt, og med et vådt ben fordi grisen gumlede på min kittel, og savlet var overalt.”

Ligesom kærlighedssorg kan et mislykket eksperiment eller et resultat, der ikke lever op til forventningerne og måske endda falsificerer den tese, man har sat sin lid til, være som en hjerteknuser. Her er det, ligesom med kærlighedssorger, ofte nogle andre mennesker, der må sætte sorgen i perspektiv, for at den ikke bliver altopslugende. At man som forsker kan føle sorg over det tabte objekt bekræfter, at der ofte er tale om en form for kærlighed til forskningsobjektet. Det samme kan siges at gøre sig gældende for de teorier og hypoteser, der produceres og guider forskeres arbejde, hvilket udtrykkes i følgende uddrag af beskrivelsen af en oplevelse med kærlighed til forskning:

Kærlighed i forskning kommer blandt andet til udtryk i kærlighed til forsøgsdyr.

Som for andre store gerninger i verden er det nok netop kærlighed, der leder til de allerstørste bedrifter. De anseeligste forskere og formidlere besidder netop evnen til at brænde igennem med deres entusiasme og kærlighed til deres felt.

”Jeg oplevede enorm begejstring og fascination ved at lave min egen første hypotese om hvordan molekyler fungerer i en menneskecelle. Den var min. Følelsen af ejerskab og eksklusivitet var spændende. Jeg falsificerede hypotesen et halvt år senere, hvilket var lidt af en bet følelsesmæssigt. Hypotesen var smuk, men også naiv og simpel. Ikke ’long-term material’, som man siger.”

Ligeledes beskrev en forsker et afgørende vendepunkt, hvor han oplevede at være blevet for opslugt af sin forskning og besluttede at distancere sit følelsesliv fra forskningen:

”Jeg tror ikke, jeg har oplevet nogen kærlighed til min forskning, men jeg har oplevet kærlighed i kontekst af min forskning. I tiden kort efter, min datter blev født, arbejdede jeg på at færdiggøre ’mit store postdoc’-paper. Det sidste data kom ind og så forfærdeligt ud. Potentielt invaliderende for meget af det forudgående arbejde. Jeg blev så påvirket, at jeg begyndte at græde på trods af, at min partner og vores én måned gammelt barn sad i sofaen bag mig og var sunde og raske. Pludselig gik skævvridningen i situationen op for mig. Min kærlighed og glæde ved min partner og vores glade og raske barn burde være altdominerende for mit humør. Siden den episode har jeg prøvet meget at fokusere på den kærlighed til min familie i stedet for at blive oprevet over forskningsrelaterede ting.”

KÆRLIGHED, SAMHØRIGHED OG SAMSKABELSE

Ofte kommer kærlighedsfølelser i forbindelse med de fællesskaber, som kan opstå i forskningssamarbejdet og i arbejdet med studerende. En forsker beskriver eksempelvis i det følgende den moderlige omsorg, hun følte, da hun tog afsked med en studerende:

”Kim¹ og jeg på mit nye kontor omgivet af papkasser. Ph.d.-studerende hos mig i tre år og første personlige samarbejde. Hendes sidste dag. Vi

har siddet og snakket om det, og vi er begge rørt over at skulle sige farvel. Rejser os, giver knus. Hun giver ikke rigtigt slip. [Det er en] moragtig kærlighed. Gi’r slip, stolthed, savn, glæde, omsorg. Fryser. Hun går ud på gangen og vinker. Lille Kim med kæmpe rygsæk.”

Oplevelsen af samskabelse, når det lykkes, og den kreative kraft, det kan resultere i, blev også udtrykt som en form for kærlighed:

”Kærlighed ligger tæt på og overlapper med begejstring i min forskningspraksis. Jeg er nærmest dagligt begejstret, men følelsen af kærlighed skiller sig fra begejstringen i dens temporalitet og ’fylde’ – en kropslig og kognitiv overstrømmelse, som driver mig videre. Seneste oplevelse var i Nuuk i sidste uge, hvor jeg arrangerede et fire dages festivalprogram med Nuuk Kunstmuseum og det samiske kunstnerkollektiv Daidadallen. At mødes og samles i Nuuk med samarbejdspartnere – som var blevet nære venner – og igangsætte og videreføre samtaler om væsentlige spørgsmål om kolonialisme og kunst og modstand var overvældende. En nærmest konstant følelse af taknemmelighed og kærlighed til mine samarbejdspartnere, som vil noget sammen. Det er måske lige her – i viljen til at få noget til at ske, til at etablere en ny platform, til at komme sammen i den generøse og kollektive fællesskabshandling – jeg oplever noget, der minder mig om – eller er – kærlighed. En følelse af tilhørighed, tilstedeværelse, delagtighed i noget større – en brusende glæde, et energiboost, der gør det muligt at fortsætte. En af mine samarbejdspartnere kalder det en overtænding som drivkraft.”

Samskabelsen kan foregå mellem forskerkolleger, men som nogle af de forudgående eksempler viser, så kan oplevelsen af samhørighed også følge med selve forskningsmaterialet. Dette tydeliggøres i den følgende oplevelse af venskab under produktionen af stimuli til et eksperiment:

”Jeg er i gang med stimulikonstruktion, artikelskrivning, litteratursøgning, skabe orden i det ustrukturerede. Lægge det på plads, der var mening i. Det mærkes som et vakuum rundt om mig. Mærkes som fri fra egne tanker. Mine tanker er i forskningsmaterialet. Er i de stimuli, jeg tilrettelægger. En gentagende tilstand, tilbagevendende. En ven, der kommer tilbage. Jeg lugter ikke, føler ikke sult, mærker ikke min krop. En frisk luft. Trækker endelig vejret. Vemodigt at sige farvel til min ven. Jeg ved ikke, hvornår vi ses igen.”

KAN DER VÆRE FOR MANGE FØLELSER I FORSKNINGEN?

Ligesom man skelner mellem forelskelse og kærlighed uden for forskningen, kan man måske også gøre det i relation til den. Nogle af de eksempler, vores lille studie har frembragt, viser en brændende forelskelse, som fører store følelsesmæssige udsving med sig, mens andre peger på mere besindig og langstrakt kærlighed. Begge dele synes at være afgørende for, at der er mennesker, som vil vie deres (arbejds-)liv til forskningen. Forskningen kan, ligesom den store kærlighed, virke som galskab for andre, men det er måske netop dér, hvor den ændrer verden.

Forskning stræber som oftest efter at være objektiv og rationel. Målet er at afdække sandheder – selvom dette i sig selv er et omdiskuteret begreb. Nogle vil endda mene, at forskning skal være helt og aldeles fri for følelser. Men er det overhovedet muligt? En serie nylige indlæg fra nogle danske debattører og politikere har harceleret mod følelsesladet forskning, som de mener kan lede til *overdreven aktivisme på bekostning af videnskabelige dyder*.

Det er klart, at forskere, når de beskriver og tolker deres forskningsresultater, bør kunne reflektere over, hvordan forskningen kan være præget af forskellige bias, herunder følelsesmæssige aspekter, men meget tyder på, at forskere ligesom politikere har hjertesager, som de kan synes helt forelskede i.

Vores øvelse gav et indblik i, hvordan forskere på tværs af videnskabelige discipliner undertiden udvikler varme følelser for deres forsøgsdyr, maskiner, data og resultater. Ideen om, at forskning kan adskilles fra følelser, harmonerer tilsyneladende ikke med de faktiske forhold.

Samtidig er der næppe tvivl om, at følelser i forskningen kan blive problematiske. I visse tilfælde kan disse følelser udvikle sig til en kærlighed, der til forveksling kan ligne en besættelse og måske i værste fald lede til fusk. Omvendt er det nok også netop de stærke følelser, der, hvis de anvendes rigtigt, kan drive forskerne og give dem den udholdenhed, der skal til, for at de store gennembrud opnås. Følelser er på godt og ondt en del af forskningen. Peer review-systemet er en af de mekanismer, der hjælper til at modvirke de situationer, hvor følelsesmæssige bias eller andre bias har resulteret i forkerte eller forenkede fremstillinger.

Forskning tager ofte lang tid, kræver tålmodighed og mange nederlag, før det store gennembrud opnås – hvis overhovedet. Hvis man ikke har nogen følelser for sin forskning, er det svært at forestille sig, hvad der skulle drive værket. Som for andre store gerninger i verden er det nok netop kærlighed, der leder til de allerstørste bedrifter. De anseeligste forskere og formidlere besidder netop evnen til at brænde igennem med deres entusiasme og kærlighed til deres felt. Fremfor at forsøge at adskille forskning og følelser bør vi måske snarere søge en forståelse af, hvordan følelser på en hensigtsmæssig måde kan bidrage til forskningen.

Kærlighed til maskiner, data og resultater gør sig gældende for en del forskere.

FOTO: UNSPLASH